

Arvio Eläketurvakeskuksen vuoden 2016 pitkän aikavälin ennustelaskelmaraportista

2.12.2016 Raimo Voutilainen, fil.tri, SHV

Making it possible

Esityksen sisältö

1. Lehdistökatsaus
2. Havainnot ja raportista
3. Arvio raportista

Lehdistökatsaus

- ETK:n tiedote 24.10.2016: Suomi neljänneksi kansainvälisessä eläkevertailussa
 - ”Vertailun mukaan Suomessa on maailman luotettavin ja läpinäkyvin eläkejärjestelmä”
- HS uutisoi 25.10.: Suomessa luotettavin eläkejärjestelmä
 - ”Suomessa usko eläkejärjestelmään on heikentynyt viimeaikaisissa kyselyissä, mutta maailmalla ajatellaan toisin.”
- KL 26.10. (päivää ennen raportin julkistusta): Eläkeyhtiöiden sijoitustuotot paineissa – Alhaiset korot voivat johtaa eläkemaksun korotuksiin tai etuuksista tinkimisiin
 - Haastatellut asiantuntijat ennakoivat ETK:n pudottavan tuotto-oletusta
 - Niku Määttänen: ”Eläkejärjestelmä on hyvin suojattu eliniän pitenemiseen liittyviltä riskeiltä. Mutta ei ole mitään mekanismia, joka turvaisi rahoituksen kestävyuden, jos sijoitustuotot putoavat pitkäksi aikaa hyvin mataliksi.”

Lehdistökatsaus (2)

- HS 28.10. (kokoaukeaman juttu): **Eläkemaksuja uhkaa korotus** – Syntyvyys on vähentymässä odotettua enemmän ja edessä voi olla poikkeuksellinen heikkojen tuottojen aika.
 - Jutun runkona on viisi lääkettä, joilla eläkkeiden maksua voisi turvata: maahanmuuton lisääntyminen, syntyvyyden nousu, ansioiden nousu, työllisten määrän kasvu ja eläkevarojen tuoton kasvu (kopioitu suoraan ETK:n raportista).
- KL 28.10.: Arvio tulevasta eläkemaksusta muuttui rajusti – ETK:n mukaan eläkemaksu uhkaa nousta 28 prosenttiin
 - Itse tekstissä käsittelytapa neutraali ja raportin mukainen
- HS 29.10. Tuomo Pietiläinen: Kun tuotot eivät riitä, riman lasku auttaa
 - Työeläkeyhtiöitä ja erityisesti niiden johtoa ivataan ”tuottotavoitteen” jatkuvasta alittamisesta

Lehdistökatsaus (3)

- KL Pääkirjoitus 31.10.: Yllätysnousu eläkemaksuarviossa
 - ”Näin suuri ero arvioissa ja näin lyhyt aika arvioiden julkistamisen välissä. Mitä on tapahtunut?”
 - ”Ensi vuonna voimaan tuleva eläkeuudistus ei ETK:n mukaan poistakaan eläkemaksujen korotuspainetta, vaikka tämä oli keskeisin argumentti työuria pidentävälle uudistukselle.”
 - ”Paras ja nopein apu työeläkemaksuja koskeviin paineisiin tulisi talouskasvusta. Siksikin talouskasvun aikaansaamiseksi ja mahdollistamiseksi on tehtävä kaikki voitava.”
- KL 3.11. Hannu Kahra: Eläkepommi tikittää
 - ”Todellinen eläkemaksun korotuspaine on huomattavasti arvioitua suurempi.”
 - ”Realistinen tuotto-odotus on enintään kaksi prosenttia.”
 - ”Eläkemaksun nostaminen tarjoaa ainoastaan aspiriinin kaltaisen tilapäisen helpotuksen krooniseen ongelmaan.”

Lehdistökatsaus (4)

- HS 5.11. Juha-Pekka Raeste: Uusi normaali on työläisen painajainen.
 - ”Uusi normaali: Aika, jolloin talouskasvu, korot ja sijoitusten tuotot ovat pysyvästi nollan tuntumassa.”
 - ”Yksi suuren eläkerahaston sijoitusjohtaja sanoi pienessä porukassa olevansa tyytyväinen, jos seuraavien kolmen vuoden aikana rahastojen arvo pysyy edes nollatuotossa.”
- KL Pääkirjoitus 7.11.: Sijoittajan maailma on rikki.
 - ”Sekulaarisesta stagnaatiosta kärsivälle taloudelle on tyypillistä alhainen investointiaste, itseään ruokkiva heikon luottamuksen kierre, vaatimaton talouskasvu ja mitätön inflaatio. Tällainen ympäristö on eläkesijoittajalle äärimmäisen vaikea.”
 - ”Eläketurvakeskus on alentanut eläkesijoitusten reaalituotto-odotustaan 3,5 prosentista kolmeen prosenttiin seuraavan 10 vuoden ajanjaksolta. Tiukkaa tekee, että sinne päästään.”

Lehdistökatsaus (5)

- KL 7.11. Suvi-Anne Siimes: Olenko puhunut palturia eläkkeistä?
 - ”Dramatiikka on kestävyyslaskelmien 2020-lukua koskevasta osasta varsin kaukana. Sitä löytyy kuitenkin muualta, muun muassa koko ajan alenevasta syntyvyydestä. Se vaikuttaa eläkemaksun tasoon oikeasti paljon 2050-luvun tienoilla.”
 - ”Nyt pitää huolehtia ennen kaikkea päivähoitoasioista ja perhepolitiikasta. Ja niiden ohella myös talouskasvusta ja työllisyydestä. Niillä on paljon suurempi merkitys Suomen lähitulevaisuudelle ja tulevien eläkkeiden rahoitukselle kuin ensi vuosikymmenelle mahdollisesti osuvilla eläkemaksun hienoisilla nousupaineilla.”
- HS 8.11. Heikki Tikanmäki: Eläketurvakeskus ei aseta tuottotavoitteita.
 - Pitkän aikavälin laskelmissa ei ole kysymys tavoitteista (tai vaatimuksista) työeläkelaitoksille.
 - Kyseessä on tulevaisuuden ennakointi erilaisilla lähtötiedoilla.
 - Viittaus herkkyyksianalyysiin.

2. Havainnot raportista

- Tiivistelmä: Onko vanhushuoltosuhteen määritelmää (65 vuotta täyttäneet suhteessa 15-64-vuotiaisiin) jossakin vaiheessa syytä muuttaa?
- Laskelmissa on otettu huomioon vuoden 2017 työeläkeuudistus, joten mm. luvussa 2.2. (Eläkkeiden määräytyminen ja eläkelajit) on paljon muutoksia vuoden 2013 raporttiin verrattuna.
- Raportissa todetaan noudatetun ISAP2- aktuaariohjeita.
- Luku 3.1. Vuoden 2065 jälkeen kuolevuuden alenemisvauhti on puolitettu. Tällä on varmaankin perustelunsa, mutta en löytänyt niitä raportista.
- Luku 3.2. Kaipaisin työkyvyttömyyden keston mukaan ottamista malliin.
- Luku 3.3. SOTEa ja Aluehallintouudistusta ei ole otettu malliin. (OK)
- Luku 3.4. Eläkevarojen reaalituotto-oletus muuttunut v. 2013 mallista. Hyvänä taustana McKinsey ym. Omaisuuslajien tuottojen ohella myös allokaatio-oletus on muuttunut.

Havainnot raportista (2)

- Taulukko 4.3.3. (Eläkkeellesiirtymisien odote) on muuttunut huomattavasti vuoden 2017 eläkeuudistuksen johdosta.
- Uudet luvut 4.4. Etuustaso s.44 ja 4.5. Eläkejakaumia s. 49.
- Herkkyysanalyysi s. 59: Eläkkeiden alkavuus on poistettu tarkasteltavista oletuksista. Miksi? Työkyvyttömyys- ja vanhuuseläkkeiden alkavuutta voisi tarkastella erikseen. Olisin kaivannut myös työkyvyttömyyden kestoa, jota ei aikaisemminkaan ollut. Uusina tarkasteltavina syötesuureina ovat maahanmuutto ja työllisyys, mikä on hyvä.
- S.62: Matala kuolevuus nostaa maksun yli 30 prosenttiin.
- Luku 5.2 on uutta ja mielenkiintoista tietoa: Korkea maahanmuutto hillitsee eläkemenon ja maksun kasvua.
- Luku 5.5. Eläkevarojen tuotto herätti kohua lehdistössä. Kuvio 5.15 on tärkeä. Matalan tuoton oletama johtaa yli 30 % maksuun.

Havainnot raportista (3)

- Luku 5.6. Pessimistinen yhdistelmäskenaario johtaa 32 prosentin maksuun.
- Luku 6. Vertailu aiempiin laskelmiin: Luku 6.5. TyEL:n rahoitus: Kuvio 6.8 s. 86. Tämä on ollut lehdissäkin. Ero verrattuna vuoden 2015 raporttiin on pitkällä aikavälillä dramaattinen, mutta ei niin suuri verrattuna raporttiin 2013. Tämä saattaa herättää kysymyksiä.
- S. 97 Eläkemaksujen sisäinen reaalityttö syntymävuoden ja sukupuolen mukaan. Uusi ja merkittävä liite, voi olla yhteiskunnallisesti merkittävä.

3. Arvio raportista

- Oletusten perustelu ja realistisuus: On käytetty soveltuvin osin lähteitä. Joidenkin oletusten (esim. pitkän aikavälin reaalituoton) realistisuudesta on kenenkään vaikea lausua mitään varmaa. Mielestäni on saavutettu hyvät arviot.
- Tulosten uskottavuus suhteessa oletuksiin. Malli näyttää toimivan konsistentisti ja uskottavasti tuloksista päätellen.
- Onko raportin sisältö tarpeeksi kattava ja oikein rajattu? Olen esittänyt edellä toiveita lisäherkkyysanalyysiksi. Raportin sisältö on silti pääasialliseen käyttötarkoitukseen nähden riittävän kattava.
- Kerrotaanko tulokset ymmärrettävästi erilaisille lukijakunnille? Varmaankaan ei. Kohderyhmänä lienevät työeläkejärjestelmän asiantuntijat ja riittävän asiantuntevat muut henkilöt. Tuloksilla olisi käyttöä ja merkitystä tavallisillekin kansalaisille, mutta silloin se pitäisi kirjoittaa kokonaan uudestaan, mikä nyt ei ollut agendalla.

Arvio raportista (2)

- Tuodaanko tulevaisuuteen liittyvä epävarmuus riittävästi esiin? Mielestäni herkkyysanalyysit palvelevat hyvin tätä päämäärää.
- Miten hyvin työ toteuttaa aktuaaristandardit ISAP2, ISAP1 ja ISSA-ILO Guidelines. Tarkistin kaksi ensimmäistä, enkä löytänyt huomautettavaa. Molemmissa edellytetään, että myös vertaisarvioija täyttää standardien vaatimukset. Itsearviointin tuloksena totean, että näin on.
- Kehitysehdotukset laskelmien sisältöön ja esitystapaan. Ks. kohta 2. Esitystavassa ei ole moittimista.
- Vertailut muihin vastaaviin aktuaariraportteihin. Tämä raportti ja Kelan Aktuaariraportti (viimeisin painos 2015) ovat yhteensopivia tarkasteluhorisonttia myöten, ja ne viittaavat toisiinsa.

Lukuvihje

- Seuraavassa julkaisussa tarkastellaan samaa problematiikkaa globaalilla tasolla:
"The Pension Gap Epidemic, challenges and recommendations",
The Geneva Association, October 2016
(ladattavissa sivustolta www.genevaassociation.org)